

لېكەوته کانی هېلبژاردنە کانی لو بنان

لەسەر پىيگەي ئىران لە ناوجەکە

16-07-2022

نووسەرە کان
د. محمد مهد سالح

کورتە : ئەنجامى هەلبژاردنى لو بنان و کاريگەرييە کانى لەسەر پىيگە و دەسەلاتى ئىران لە لو بنان

هر کاتیک رههند کانی شوناسی مرؤف، و هکو ظایین، نهتهوه و خاک رووبه رهووی مهترسی بیتهوه، کیانی به رخودان و پاریزگاری له خو پهرهی سهندووه و به دریزایی میژوو، سیاسته تیش سودی له ته یارکردنی گهلان بهناوی پاریزگاری له و رههندانهی ناسنامه و هرگرتووه. ئمه، ئیستا له چوارچیوهی دهولته نهتهوهی هاوچه رخیشدا ههیه و له بارهیوه، مودیلی ئیران و هیزه شیعیه کانی ناوچه که، که له چوارچیوهی چه مکی ویلایه تی فه قیهEDA ریکخراوه، نموونه یه کی به رجاوی ئه و جوره سیاسته نهان. هه لبڑادنه کهی ئه دواییه لوبنایش که تیدا دهنگه کانی حزبolla که می کرد فاکته ریزکی گرنگه و کاریگه ری له سعر ئه و سیاسته ده بیت که لیزه دا باسی لن ده کربت.

پیوهندی حبوبات و ئیران

بو روونکردنەوهى [1] ھەزمۇونى ئىران و رۆلى وىلايەتى فەقىيە، حەسەن نەسرووللە ئەمیندارى گشتى حىبۈللى لوبنانى لە گرتەيەكى ۋېدىيۈپىدا لە ھەشتاكانى سەدەپ يىشۇو، بەمشىووه يە لاي خواردەوە قىسى كەردىدۇ:

- پروژه‌ی سیاسیمان و هکو باوه‌ردار که بزارده‌یه کی ترمان جگه لهو نیبه، ئوهه‌یه که له بنان بهشیک بیت له کوماری ئیسلامی گهوره که له لایه‌ن ئیمامی زهمان (مه‌هدی) و جینشینه‌که، واتا ئیمامی خومه‌ینیه‌و سه‌رکردایه‌تی بکریت.
 - له باره‌ی په‌یوه‌ندی حزب‌وللّا به کوئماری ئیسلامی ئیزانه‌و، من و هکو که‌سیک که ئهندامی حزب‌وللّام و له ئورگانه کاراکانیدا کارده‌کم، ته‌نیا ساتیکیش لهم ئورگانانه‌دا نامی‌نمه‌و و ئه‌گه‌ر دل‌نیانه‌بم که ئه‌مانه په‌یوه‌ستن به وه‌لی فه‌قیه‌هه‌و که پنیویسته بپیاره‌کانی جیبه‌جن بکرین. سه‌باره‌ت به په‌یوه‌ندی ئورگانیمان به سه‌رکردایه‌تی شوپرسی ئیسلامی و ولایه‌تی فه‌قیه‌هه‌و له ئیزان، شتیکی براوه‌یه و له‌پیناویدا ده‌کوشین و دل‌نیاین که خوینمان له سه‌ر ریازی و ولایه‌تی فه‌قیه‌دا ده‌ریزیت.
 - ئایا وه‌لی فه‌قیه ده‌سه‌ل‌لاداران له سه‌ر جهم ولاتانی ئیسلامیدا داده‌مه‌زیرینیت و شه‌رعیه‌تیان ده‌داتن؟ به‌لی، چونکه وه‌لی بوونی نه‌یه‌ستراوه‌ته‌و به شویننکی جوگرافیه‌و، به‌لکو دریز ده‌بینه‌و بو هه‌مو و هه‌شوینانه که موسلمانانی تیدان.

لہ گرتہ یہ کی فیڈبیوں دیکھدا لہ سالی ۲۰۱۶، لہ باردی یاد مہ تبدیانی نہدران بے حذیوںکا، حسہن نہ سروںکا ذور برداونی گوتھوںکی:

- [2] بودجهی حزب‌الله، موجه و خارجیه کانی، خواردن و خواردنوه‌ی، چه ک و موسوشه‌که کانی هه‌مورو له کوئماری ئیسلامی ئیرانه‌وه دین. هه‌مورو ئه و بدپه پارانه‌ش که بپاردارون بومان بنی‌درین، به هه‌مانشیوه‌ی ثه و موسوشه‌کانه‌ی که دهگنه دهستمان و هه‌رهشیان له ئیسرائیل بندکه‌ین، دهگنه دهستمان.

که واته له هه رد وو بواری سیاسی و ئائینیه وو حزبوللّا و هاشیوه کانی به ستراؤنه ته وو به ولایه تی فه قیه و کوماری ئیسلامیه وو. دده نجامیش هه تا ئیران به هیز بیت ئه وانیش به هیز دهن، له برا نابه ریشدا هه رکاتیک ئیران لواز بوو، ئه وانیش لواز دهن. بىگومان له ئه گه ری لواز بونی ئیراندا، کیشمه کیشی تیکه یشتن له ولایه تی فه قیه سهر هه لدنه داته وو، جگه له سره لدنه وو ناسیونالیسته عه ره بییه که و هه ولدانی لیسنه ندنه وو مه رجه عیت له ئیران. هه نوکه هه ندیک له زانیانی شیعه ی عه رب، ووه [3] ئایاتو للا سه يد حوسه نین ئه لشیرازی، پیوایه که نه و ولایه تی فه قیه پیدانی ده سه لاتی ره هایه. که واته نه ک هه ر با وه ری پینیه و به هه له ده زانیت، به لکو به بیروکه که مژه کردنی شیعه کانی ده زانیت و پیوایه وه لی فه قیه بهم شیوه یه خوی له شیعه کرد ووه ته فیرعه وون. ئه وانه ش که با وه ریان بهم بیروکه بیه هه بیه، تا ئاستن یه رستن کوی له مسني وه لی فه قیه ن.

بُوچي لهو ههلىزاردنه حزيوللا دهنگه كانى كەمى كرد؟ هۆكاريەكان چى يۇون؟

له پاش شهپر ناوخوی لوینان و ریکوهوتنی لاینه سهرهکیه کانی ئه و ولاته له تائیف له و لاتی سعودیه له سالی 1989، له سهر به ریوهه بدنی لوینان له سهر بنه مای دابه شکردنی ده سه لات به سه ر سه ره کیترين پیکه هاته کانی و لات به جوریک که سوننه پوستی سه روکوهه زیران، شیعه سه روکی په رله مان و، مه سیجیهه مارونیه کانیش سه روک کومار بەرن، روژله دواي رۆژ ده سه لات حزبوللما زیادی کردووه. ئەم ده سه لاتیه حزبوللما له دوو رەھەندە و سه رجاوهه گرتووه. يەكە میان پالپشتی راسته خوچو و به رەھا مامى ئیران و سوریا بۇو. دوووهه میشیان هەلگرتنی ئالای بەرەنگار بیوونه وەئی سرائیل و دەركردنی له لوینان له سالی ۲۰۰ بۇو. دەرنجام حزبوللما هیندە ده سه لاتی پەيدا کردى کە هەزمۇونى بە سەر دوو پیکه هاته کەی دیکەی لوینان دروست کردى، بە شیوه یەک کە ئەوهەی حزبوللما لېی رازى نەبوا یە له سوننه و مارونیه کان، نەيدە تواني رۇئىکى گزىگ لە سیاسەتلى لویناندا بگىزىت. ئەو هەزمۇونیه واپلیھات کە حزبوللما ده سه لاتی بە سوننه و مارونیه کان دەدا. يەم شىنە بەش، سەرچەم حومگە کار، سیاسەت و ده سه لات و ئابیه و ئاساسلىش، لوینان، كەھە دەست. هە کارى

دوروهه می ئەم بەھېز بۇونە لهوھوھ سەرچاوهى گرتبوو كە حىبۈللا بىبۇو بەنمۇونەيەك بۇ سەرجەم كەلانى عەرەبى دژه ئىسرائىل. بە جۇرىيەك كە لەبەرسام بۇونىان بە حىبۈللا سالانە زەمارەيەكى زۇر لە عەرەبە سۆننەيەكانى لوبنان و فەلەستىن دەبۇونە شىعە.

هەممۇ ئەو دەسەلەت و پىنگەيە حىزبۆللە، رووبەررووچا و روانىيەكى زۇرى كىرددەوە لە لايەن كەلانى لوپانەوە. بەلام رۆز لە دواي رۆز و لەگەل زىيادبوونى ھەزمۇونى بەسەر سەرجەم پىنگەكانى دەسەلەتى ئەو ولاتە، ناكارامەبى و كەندەللى و قۇرخەردى دەسەلەت و خراپىھەكارھېننانى تا ئاستى تايىفەكەرى و پارزىكارىرىكەنى لە رېزىمى سورىيا، حىزبۆللە دەسەلەتكەرى رووبەرروو كىرددەوە لەگەل پانتايىيەكى زۇرى نا رەزايى شەقامى لوپانان، بە زەمارەيەكى زۇرى شىيعە كانىشىيەوە. هاوشييە عىراق، كار كەشتە ئەھوەي كە لە ئۆكتۆبرە 2019 بە شىيەوەيەكى بەردەۋام خۆپىشاندان دەستىپېئىكەد و بەردەۋام بۇو تا سەعد حەريرى سەرۆك وەزيران ناچارى دەسلەكاركىشانەوەكەد. ئەگەر چى چەندىن ھەولۇ تر بۇ پىنكەننانى حکومەت بە ھاوكارى سەرجەم لايەنەكان لە ئازادابوو، بە ھەولۇ سەرۆكى فەرەنساشەوە، بەلام سەرەنجام ھەممۇ ھەولەكان شىكسىتىان ھېنى. لەم ميانەدا دۆخەكە رۆز بە رۆز خراپىت دەببۇو بە تايىھەتنر سەبارەت بە بېزىوي خەلک و گرانى و لەدەستىدانى بەھا لىرىد.

پاش دهکه وتنی ده رهنجامه کانی ئەم ھەلبازاردنە ھاوسەنگىي ھىز لە رۇوى كورسى و ژمارەي لايەنگەر و دەنگەدەرانەوە بە چىشىۋەپەكە؟

ئوهى كەپيوهندى بەم باسەوە هەيە، دەرنجامەكانى حزبۆللا و ھاۋپەيمانەكانى 15 ئاينىتى لە ھەلبۈزادەكانى 15 ئاينىتى لوبنان، حزبۆللا تەنها 13 كورسى ھىناواه لە كۆي 128 كورسى پەرلەمانى ئەو ولاتە. تىكراش حزبۆللا و ھاۋپەيمانىيەكانى لە رەوتى 8 ئازار زۇرىنەيان لەدەستدا. لە بەرانبەريشنىدا، [4] سەرەبەخۆكان 13 كورسيياب بەدەست ھىننا. لە راستىدا 13 كورسى ھەم كەم نىيە، ھەم مىش يەكسانە بەو ژمارەيەي كە حزبۆللا بەدەستى ھىنناواه. لەولاشىھەو ھىزە سوننەكانى ھاۋپەيمانى 14 ئازارىش نەيانتوانىيە زۇرىنە بەدەست بھىنن. كەواتە ھىزە تەقلىدىيەكانى لوبنان بە تايىھەت حزبۆللا و ھاۋپەيمانەكانى، ژمارەيەك لە كورسييەكانىان لە دەستداوھ و چىدى زۇرىنە نىن كە ئەوهەش واتاى لەدەستدانى جەماواھر دەگەننەت. لە نىوخۇي لوبنان تۇوشى ئىدراجييەكى سىياسى و جەماواھرى بۇون. ھاواكتا بەرامبەر بە ئىرانىش، تۇوشى جۇرىك لە بېھىوابى بۇون.

حزبوللا و پیگهی ئېران لە ناوجەکە

چندھی ئىران بتوانىت لە رىگاپرۆكسييەكانىيەوە لە رۆزھەلاتى نىۋەپەست بە سياسەتكانى بدان، ئەوندەش دەتوانىت تەمنى خۇي درېبىكتەوە. ھەنۇوكەش لە تەواوى رۆزھەلاتى نىۋەپاستدا، ئىران يارىكەرى سەرەكىيە لە نىۋەسەرجەم ھىزىھەر ئەرمىيەكان. ئەگەر بتوانىت ئىران پەرپەتكۈرىت لە رىگە ھىزىھەر بىنەتلىكىيە، ئەوكات گوشارى راستەقىنەي راستەوخۇ لە تازان بىدەر دەكەۋىت. لىدەوە، حىبۇللا ھەم رۆلى سەرەم دەبىنېت بۇ ئىران؛ چونكە سەرەمەشقى سياسەتكى ئىزانە لە نىۋەجىھانى عەرەبى، ھەميش نەممۇنىي يەكەمى پرۆكسييەكانى دىكەيەتى لە ناوجەكە. ھەر بۇيە لواز بۇون يان گەشەسەندىنى حىبۇللا كارىكەرى راستەوخۇ لەسەر گروپ و حىبە ھاوشىۋەكانى لە تەواوى رۆزھەلاتى نىۋەپاست دەبىت.

لیکچوونی حزب‌اللهای لوپنانی و ده‌عوه‌ی عیراقي

لە کۆتاپی 2019دا ھاوشاپوی عێراق، لە لوبنانیش رقی خۆپیشاندەران بەسەر دەسەلەندا داراندا رژا، بە تایبەتی لە لایەن لایەنگرانی شیعەوە. لە هەردوو کەسەکەشدا، ئەگەر لە رابردوو، خەلکی شیعە لە هەستکردنیان بە سته ملیکراوی؛ بیوون بە ئامرازی گەیاندە دەسەلەتی سیاسییە ئیسلامییە شیعەکان، ئىدى تىگەشتەن کە بە درێزای 2003 تا ئىستا لە عێراق و لە 1990ھو تا ئىستا لە لوبنان، بە بلەی، بەی حەبوللە و حەزب، دەعوو بەربسای بەکەم من لە گەباندن، هەردوو و ۋلات بەم دۆخە، ئىستا تىباندان.

ههنووکه يه دوّلاري ئەمرىكى يەكسانە بە زىاتر لە 1507 لىرە و [5] رىزهەي هەلپىسان زىاتر لە 206%. بە كورتىيەكەي، لهوهەي ئەم دوو ولىاتە كراون بە دەولەت، ئەوهندەمى سەرەدەمى دەسەلّاتدارى ئە دوو حىزبە كەندەللى و نالھابارىيابن بە خۇنەدىوە. ئەگەر لە رايدروودا، شىعەي لوپنان و عىزراق گۇزىپتىيان، يان پىيانتىان گۇزىپتىيان كىيىشە نىيەن چۈنىك بىت با سىياسىيەكانى تايىفەكەي خۇمان حوكىمانەن بن، ئىستا مەرج نىيە كە نەوهەي نۇئ لە ھەمان روانگەوە، تەنبا لە پىنماو تايىفەدا تا سەر بەو دۆخە رازىين و خۇپىشاندانەكانىش ئەوه دەيدەخەن.

ئەو ھەلۈزۈردنە جى كارىكەرىيەكى لە سەر يىنكەننەنى حۇممەت دەبىت ؟ سىنارىيەكان كامانەن و ئەم ململانىيە بەرەو كۆز دەجىت ؟

هاوشیوه‌ی عیراق، ده‌سنه‌لاتی راسته‌قینه لای حزب‌وللاه ته‌ناته‌ت ئه‌گه‌ر له هه‌لب‌زاردنیشدا زورینه نه‌هینیت. هه‌روه‌ک له‌سه‌ره‌وه ئامازه‌مان پیکرد، هه‌ر له خوپیشاندanh کانی ئوکته‌وبه‌ری 2019-خه‌لک بیزاریووه له دوخی ئابووری و بزیوی و سیاسی ئه و ولاته و ده‌رنجام ده‌نگیان به زماره‌یه کاندیدی نوی و هیزی دیکه دا. به‌لام له‌سه‌ر زه‌وی زور ئومیدی گوپانکاری راسته‌قینه نابینیت. چونکه هیشتا هه‌مان دوو فاکته‌ری هیزی حزب‌وللا که پالپشی ئیران و شه‌رعیه‌تی به‌ره‌نگاریبوونه‌وه‌یه له نارادان. له عیراقیش ئه‌گه‌رچی سه‌درییه کان براوه‌یه کان بکه‌می هه‌لب‌زاردنh کانی 2018 بونون، چوونکه ئیران لیيان رازی نه‌بubo، پاش ته‌قەلای چه‌ندین مانگه بو پیکھینانی حکومه‌ت، وه‌کو بلى باشترین هه‌لب‌زارده بو سه‌در ئه‌وه بوببیت که ده‌ستبه‌رداری مافی هه‌لب‌زاردن و ده‌نگی ده‌نگده‌رانی بیت، په‌رله‌مان‌تاره‌کانیان ده‌ستیان له کار کیشایه‌وه. ئه‌مه‌ش ئه‌وه‌ندی دیکه حزب‌وللا پشت ئه‌ستور ده‌کات.

هه‌نزووکه، بو ئه‌وه‌ی پیشانی هه‌موولایه‌کی دات که حزب‌وللا تاکه هیزی راسته‌قینه لوبنانه و ته‌نها ئه‌وان ده‌توانن به‌رگری له مافی هاول‌لاتیانی ئه و ولاته بکه‌ن، به تایبەت هه‌ر ئه‌وانیش ده‌توانن کیشیه ئابوورییه کانی چاره‌سەر بکه‌ن، [6] ده‌سەن نه‌سروپللا له نویترين لیدوانیدا نه‌ک ته‌نها هه‌ر هه‌ره‌شه‌یه له ئیسرائیل کرد له ئه‌گه‌ری ده‌ره‌نیان نه‌وت و گاز له کیلگه کاریش که به‌شیکه له ناوچه ئاوییه کیشیه له‌سەره‌کانی نیوان لوبنان و ئیسرائیل، به‌لکو هه‌ره‌شه‌شی له ئه و پاپووه بیونانییه کرد که هاتووه بو ئه‌وه‌ی ئه‌رکی ده‌ره‌نیان ئه‌نجام بدت. بو ئه‌وه‌ی بی‌دەه‌سەلاتی هه‌مووانیش بسەلمیتیت به حکومه‌ت و سه‌رۆک کۆماریش‌وه، پیووتن دەفه‌رمون دانوستان بکه‌ن له‌گه‌ل ئیسرائیل و، مە‌ھەلّن نه‌وت و گازی لوبنانییه کان ببئن.

ئه‌مه‌ش په‌یامی حزب‌وللاه بو هه‌موو لاینه‌ن په‌یوه‌ندیداره‌کانی سیاستی لوبنانی به ده‌نگده‌رانیش‌وه. په‌یامه‌که‌ش چه‌ندین لایپه‌ه له خو ده‌گریت، له‌وانه‌ش:

یه‌کەم: لوبنان بىن هیزى بەرگریکارى حزب‌وللا و پالپشته‌کانی بونونیکى نېيىه له بەرامبەر پىشىلکارىيەکانی ئیسرائیل.

دوووه‌م: ئه‌گەر بىرلە کەنارخستنى حزب‌وللا بکه‌نه‌وه له‌پى هه‌لب‌زاردن، ئه‌وا راسته‌وحو خو شەرتان بو ده‌نیمه‌وه و ده‌تاكىرىپنەوه ژىر داگىرکارى ئیسرائیل.

سیيەم: ئه‌گەر مزايدەھی نىشتمانپه‌روه‌ری ده‌کەن بەسەر حزب‌وللا و بىن ئىيمە ده‌توانن به‌ره‌نگارى ئیسرائیل بىن‌ه‌وه، ده فەرمۇون. ئه‌گەر چى دلنياين، ئەوكاتىش بىن ئىيمە پېتىان ناکریت.

چوارەم: كەواته بى شەر يان بى ئاشتى، هه‌ر پىوپىستان بى حزب‌وللا هەيە. ئىتر بىركىدنه‌وه لەسەر كەمكىدنه‌وهی هه‌زمۇونى حزب‌وللا له سەر دەركەن، بۆتان ناچىنە سەر.

پىنچەم: ئه‌گەر حزب‌وللا بى بەرپرس دەزانن له هه‌رسىيەناني دارايى لوبنان، هه‌ر حزب‌وللاشە کە ئىستا له‌پى گەرەنتىكىدىنى مافى لوبنانىيەکان لە وزەي ژىر ئاوى كارىيەش ده‌توانىت له و قەيرانه دارايىيە دەرتانبه‌نیت. لمبارەيەوه [7] چەندىن راپورت هەن دەلّىن ئه‌گەری هەيە كۆي ئه و بىدە پارانه کە دەست لوبنان بکەۋېت نزىكىدەبىتەوه له ۶۰۰ مليار دۆلار. له كاتىكدا لوبنان ته‌نها 100 ملياريق قەرزدارە.

شەشەم: هه‌لب‌زاردن لە لوبنان ته‌نبا بو پىدانى شەرعىيەتە به حوكىمى راسته‌قینه وبەشداربىيەكىدىنى هه‌مووان، كە له پاش رىكەوتى تائىف لە پاش جەنگى ناوخو خاتۇنە ئاراوه، ئەكىينا بى كەرەنەوه بو پىش تائىف؛ ده‌سەلات هي بەهیزىرىنە کە ئه‌ويش حزب‌وللاه.

ھەوتەم: ئه‌گەر تىگەشتوون لهم په‌یامه، وەرن واقعىيەنە و هه‌ر وەکو جاران حکومه‌ت پىكىھىنин. ئه‌گەر نا، حوكىمى حزب‌وللا هه‌ر حوكىمى واقعىيە و نەكەس و نە هه‌لب‌زاردنیش ده‌توانىت کەنارى بخت.

لە عیراقیش هاوشیوه‌ی لوبنان و حزب‌وللا، ئه‌وه‌تە پاش زيازىر لە 9 مانگ دواى هه‌لب‌زاردنەکان، پارتە هاوشیوه‌کانی حزب‌وللا، نەک هه‌ر نەيانھىشت بى شىوازىكى ديموكراسى، براوه‌یه زورىنە كورسىيە کان بەن ئه‌وان حکومه‌ت پىكىھىنیت، به‌لکو له ژىر كوشاردا ئه و براوه‌یه ناچاربۇ مافی ده‌سەلاتى ديموكراسىيەکانی بو بەجىبەھىت.

ھەولدان بو گوپانکارى و نەھىشتى ده‌سەلاتى تائىفي لە لوبنان، قۇناخىكى بەرچاوى بريوه، به‌لام له‌بەر بارودو خە ناوچەيىه‌کە و سیاستى حزب‌وللا له‌سەر بابەتى به‌ره‌نگارى ئیسرائیل، هىشتا له‌سەر ئەرزى واقع حزب‌وللا خاوهنى ده‌سەلاتى راسته‌قینه‌يە. ئەم ده‌سەلاتەش بەرده‌وام دەبىت مەکەر له دوو بارودو خدا کە برىتىن لە:

یه‌کەم: لاوازبۇونى ئىران و نەبۇونى تەرازووی هىز لە بەرژەوه‌ندى ئەو.

دوووهم: ملکه‌چکردنی ئىران بۇ مەرجەكانى ئەمرىكا و دەستبەرداشان لە دەستيۆھەرداشان دەرەكى بە لوبنان و حزبۈللاشەوه.

ئەو ھەلبازاردنە چى كاريگەرييەكى له سەر ھەزمۇون و پىيگەي ئىران له سەر ئاستى ھەرىمايەتى دەبىت؟

ھەرچەندە گەندەل و ناكارامەيى لە لوبنان و عىراق، خەنگى زۆرى تۈورەكردۇدۇ؛ تەنانەت لە نىۋ شىيعەكان و ھەر لە ئۆكتۆبەرى 2019 جومگەكانى دەسەلات لە دەستبەرداشان دەنگى دايىھو، بەلام بەھۆى دەسەلاتى حزبۈللا و ھاشىيەكانى لە عىراق لەتەواوى ھەلبازاردن دەستبەرداشان دەسەلات لە دەستبەرداشان دەنگى دايىھو، بەلام بەھۆى دەسەلاتى حزبۈللا و ھاشىيەكانى لە عىراق لە ئۆكتۆبەرى ھەلبازاردن دەستبەرداشان دەسەلات لە دەستبەرداشان دەنگى دايىھو، بەلام بەھۆى دەسەلاتى حزبۈللا و ھاشىيەكانى لە عىراق باش نەبۇو بۇ لوبنانىيەكانى نەيارى حزبۈللا. پىچەوانەكەشى بۇ حزبۈللا زۇر دلخۇشكەرە، چونكە ئەكەر دۆستانى ئىران لە عىراق ھەلبازاردىيان لە بەرژەوەندى موقتهدا سەدر دۆراند، كە بۆخۇرى شىيعەيە، خۇ لە لوبنان حزبۈللا بە رەوتىكى شىيعەيە نەدۆراندۇوھ. كەواتە، چاوهپاڭراوھ كە ئىران سەرسەختتى داڭۇكى لە مانەوھى دىزبۈللا لە دەسەلات بىات.

ھاوكىيىشەكانى لوبنان و عىراق و ولاتانى دىكەي ناوجەكە بەستراوھەوھ بە ھاوسەنگى ھېزى نىيودەولەتى و ناوجەيى، بە تايىھەت لە پاش جەنگى رووسييا لە ئۆكراينا و، سەرداشنى جۇ بایدەن سەرەتكى ئەمرىكا بۇ ناوجەكە كە بە ئاشكرا رايگەياند كە رۆزھەلاتى نىۋەرەست بۇ رووسييا و چىن بە جىناھىيلەن. بىڭومان بۇ ئىران و پرۆكسييەكانىيىشى بە جىناھىيلەن. لە بەرانبەردا، ئىرانىش تەنها بە چاوسوركەرنەوھ پاشەكىشە ناكات و ئەويش ئومىدىكى زۇرى بە ھەلکىشانى چىن و سەركەوتى رووسييا ھەيە. ئەگەرچى ھەممۇ ئەمانە بەرىبەست نىن لە بەرددەم رىتكەھەوتى ئىران لەكەل ئەمرىكا و سەرچەم ھېزە ھەرىمىيە عەرەبىيەكان و ئىسرايىلىش. ئىتر ئەوكات ئاسايىيە بە زامنکەردىنى دۆستايەتى رۆزئاوا، ئىران و پرۆكسييەكانى لە چەمكى ويلايەتى فەقىھەوھ بگوازنەوھ بۇ چەمكى ويلايەتى ئومىمەت؛ كە رازىبۈونە بە دەسەلاتى گەل.

كۆتاىى

ئەگەرچى لوبنان كىيىشەيەكى نەتەوھىي نىيە وەك وەھىي كورد و عىراق، بەلام ھېشتا چەندىن وانە لە ئارادان بۇ كورد لە ھەرىمى كوردىستان؛ بە تايىھەت پاش كشانەوھى سەدر و جىھەيىشتنى گۆرەپانى سىاسى بۇ دۆستانى ئىران. لەوانە:

يەكەم: ئىران ھېشتا ھەر بارىكەرى يەكەمە لە سىاسەتى عىراق و ھاوكىيىشە ناوجەيەكە لەو بارەوھ.

دوووهم: پىچەوانەي ھېزە لوبنانىيەكان، كورد لە عىراق تەنبا كىيىشە دەسەلات و حوكىمانىي نىيە تا رازبىتتى لە دابەشكەردىنى لە تەك دوو پىنكەتەكەي دىكەدا. ھەر بۇيە نابىت ھېزە كوردىيەكان لە سەرھىيەنى كەنەمايەكى دەسەتكەوتى سىاسى بە جىا بچەنە نىۋ پرۆسەي سىاسى عىراق. ئەكىنا ھەرمەموويان لە مەودايەكى مامناوھنددا دۇراو دەبن و دەرنجامىش پېسى كورد لە عىراق لەباردەجىت.

سىيەم: كاتى ئەوھەنەتتى كە سەرچەم حزبە كوردىستانىيەكان دەست لە سىاسەتى پۆپولىستى بەرددەن و چىتەر خەلک چەواشە نەكەن و لە سەر بەنەماي بەرژەوەندى حزبى و كەسەكان، ھەولۇنەدەن يەكتىر بۇ زەۋيدا بەدەن.

چوارەم: ھەروھەك چۇن لە لوبنان و عىراقىيىش شىيعەكان لە دەرنجامى گەندەل و ناكارامەيى و ناعەدالەتى حزبۈللا و ھاشىيەكانى لە عىراق، چىتەر بەرژەوەندى تايىھە ناخەنە سەررووی ماھەكانى خۇيان، لە كوردىستانىيەن ھەندىكى لايەن سەرەدەمەن كە ئىش لە سەر خەلکى ناپازى لەكەندەل و گەرفتى مۇوچە دەكەن. ھەر بۇيەش بەرددەمەن كە ئەم دۆخەي كوردىستان و چارەسەرنەكەردىنى، دەرنجامىنى ھاوشىيە دەبىت. ئەمەش ئەوھەنەتتى كە خەلکى كوردىستان بە ھەر نرخىك بۇوھ ئاشتېكىرىتەوھ و، جارىكىتەر خەلک خۇي بە خاوهەنى ئەزمۇونى ھەرىمى كوردىستان بىانىت.

سەرچاوهەكان:

[https://www.youtube.com/watch?v=ilo7Pt-6Bwc \[1\]](https://www.youtube.com/watch?v=ilo7Pt-6Bwc)

[https://www.youtube.com/watch?v=VFwODFdZ6Dw \[2\]](https://www.youtube.com/watch?v=VFwODFdZ6Dw)

<https://www.youtube.com/watch?v=eaEDDD4D4kY> [3]

[4]

<https://www.aljazeera.net/news/politics/2022/5/17/%D8%B9%D8%A7%D8%AC%D9%84-%D9%86%D8%AA%D8%A7%D8%A6%D8%AC-%D8%A7%D9%84%D8%A7%D9%86%D8%AA%D8%AE%D8%A7%D8%A8%D8%A7%D8%AA-%D8%A7%D9%84%D9%84%D8%A8%D9%86%D8%A7%D9%86%D9%8A%D8%A9-%D8%AD%D8%B2%D8%A8>

<https://tradingeconomics.com/lebanon/inflation-cpi> [5]

<https://www.facebook.com/WattanNews/videos/5133695363373818> [6]

https://www.facebook.com/watch/?extid=NS-UNK-UNK-UNK-IOS_GK0T-GK1C&v=719810099287478 [7]